

जिल्हा पातळीवर बंदिस्त नाट्यगृह बांधण्याच्या
सुधारीत योजनेस मंजूरी देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग,
शासन निर्णय क्र. नागृबा २०१५/प्र.क्र.८५/सां.का.१
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दि. २९ फेब्रुवारी, २०१६

वाचा - शासन निर्णय क्र. नागृबा २०१०/प्र.क्र.३२१/सां.का.१ दि. १४ जानेवारी, २०११

प्रस्तावना :

ज्या जिल्ह्यात बंदिस्त नाट्यगृह अस्तित्वात नाहीत अशा जिल्ह्यांमध्ये नवीन बंदिस्त नाट्यगृह बांधण्याची योजना दिनांक १४ जानेवारी, २०११ च्या शासन निर्णयान्वये कार्यान्वित आहे. ही योजना जिल्हास्तरीय योजना म्हणून राबविण्यात येत असून या योजने अंतर्गत "ब" आणि "क" नगरपालिकांच्या बाबतीत ६०० ते ८०० आसन क्षमतेच्या नाट्यगृहासाठी रु.४.०० कोटी पर्यंत आणि "अ" वर्ग नगरपालिका आणि महानगरपालिकांच्या बाबतीत ९०० ते १००० आसन क्षमतेच्या नाट्यगृहासाठी रु.५.०० कोटी पर्यंतच्या खर्चाच्या प्रस्तावाला मान्यता देण्यात येते. तथापि, ज्या ठिकाणी स्थानिक स्वराज्य संस्था शासन निर्णयातील निकषानुसार त्यांचा स्वहिस्सा किंवा नाट्यगृहासाठी जागा उपलब्ध करून देण्यास सक्षम नाही अशा ठिकाणी सहकारी संस्थेस योजनेतील इतर सर्व अटी व शर्तीच्या अधीन अर्थसहाय्य उपलब्ध करून देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

आता दिनांक १४ जानेवारी, २०११ चा शासन निर्णय अधिक्रमित करून या शासन निर्णयान्वये जिल्हा स्तरावरील नाट्यगृहाच्या बांधकामासाठी पुढील अटीच्या अधीन राहून शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

१. ही योजना जिल्हास्तरीय योजना म्हणून राबविण्यात येत आहे. ज्या जिल्ह्यांना बंदिस्त नाट्यगृह बांधण्यासाठी कोणताही निधी दिला नाही फक्त अशाच जिल्ह्यांमध्ये नवीन बंदिस्त नाट्यगृह बांधण्याचे अनुदान देण्यात येईल. यासाठी नगरपालिका / महानगरपालिका यांचा खालील तक्त्यामध्ये नमूद केल्याप्रमाणे आर्थिक सहभाग आवश्यक असेल.

अ. क्र.	नगरपालिका / महानगरपालिका	एकूण रक्कम	नगरपालिका / महानगरपालिकेचा सहभाग	शासनाचे अनुदान
१	"ब" व "क" वर्गाच्या नगरपालिका	रु.४.०० कोटी (६०० ते ८००) आसन क्षमतेच्या नाट्यगृहासाठी	रु.२० लक्ष (५ टक्के)	रु.३ कोटी ८० लक्ष (९५ टक्के)
२	"अ" वर्ग नगरपालिका	रु.५.०० कोटी (९०० ते १०००) आसन क्षमतेच्या नाट्यगृहासाठी	रु.५० लक्ष (१० टक्के)	रु.४ कोटी ५० लक्ष (९० टक्के)
३	महानगरपालिका	रु.५.०० कोटी (९०० ते १०००) आसन क्षमतेच्या नाट्यगृहासाठी	रु.१ कोटी २५ लक्ष (२५ टक्के)	रु.३ कोटी ७५ लक्ष (७५ टक्के)

२. ज्या जिल्ह्यातील नाटयगृहांना तत्कालिन समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्र.एनटीएम-१०९०/५४०/१८७/सांका.१, दि.०७.०३.२००१ प्रमाणे पूर्ण निधी दिलेला नाही अशा जिल्ह्यांतील नाटयगृहांसाठी जिल्हाधिकाऱ्यांनी अतिरिक्त निधीची मागणी केल्यास त्यांना वितरीत न केलेल्या रकमेच्या २/३ इतका जादा निधी मंजूर करण्यात येईल.

३. जिल्ह्याच्या मुख्यालयाव्यतिरिक्त जिल्ह्यात अन्य ठिकाणी नाटयगृह बांधावयाचे असल्यास त्यामागील समर्थनासह जिल्हाधिकारी यांनी शासनास तसा प्रस्ताव पाठवावा. सदर समर्थन शासनाला मान्य झाल्यास शासनाच्या पूर्वपरवानगीने जिल्ह्याच्या मुख्यालयाव्यतिरिक्त अन्य ठिकाणी बांधावयाच्या नाटयगृहाला या योजनेखाली अर्थसहाय्य मंजूर केले जाईल.

४. ज्या ठिकाणी या शासन निर्णयातील अटी व शर्तीनुसार नाटयगृह बांधण्यास स्थानिक स्वराज्य संस्था सक्षम किंवा इच्छुक नसेल तथापि, त्या ठिकाणची सहकारी तत्वावर चालणारी सांस्कृतिक संस्था नाटयगृह व्यवस्था उपलब्ध करणार असतील तर अशा सहकारी तत्वावरील संस्थेस बांधकाम अर्थसहाय्य देण्यास स्थानिक स्वराज्य संस्थेने केलेल्या शिफारशीच्या अधिन अर्थसहाय्य उपलब्ध करून देण्यात येईल. यासाठी,

- अ) अर्थसहाय्य मंजूर करताना सहकारी संस्था महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० अन्वये नोंदणीकृत असावी.
- ब) संस्था केवळ सांस्कृतिक उपक्रमांच्या प्रदर्शन व प्रसारात कार्यरत असावी. संस्थेने या क्षेत्रात किमान ५ वर्षे कार्य केल्याच्या माहितीचा अहवाल प्रस्तावासोबत सादर करणे बंधनकारक असेल.
- क) संस्थेने गत ३ वर्षांचे सनदी लेखापालांनी प्रमाणित केलेले लेखे प्रस्तावासोबत सादर करावेत.
- ड) या संस्थेचे उत्पन्न अथवा नफा अन्य कोणत्याही प्रयोजन/उपक्रमास वापरू नये. या नफ्याचा उपयोग संस्थेने नाटयगृहाचे व्यवस्थापन, देखभाल व दुरुस्तीसाठी करून या माध्यमातून नागरिकांना चांगल्या सुविधा उपलब्ध करून द्याव्यात.

५. नाटयगृहासाठी मंजूर केलेला शासनाच्या हिश्यातील निधी तीन हप्त्यात ४०:५०:१० या प्रमाणात वितरीत करण्यात येईल. बांधकामाचा प्रथम हप्ता प्रशासकीय मान्यते सोबतच शासन वितरित करील, परंतु शासनाने दिलेला प्रथम हप्ता व स्थानिक स्वराज्य संस्था/सहकारी संस्थेच्या हिश्याची अनुक्रमांक १ येथे निश्चित केलेली रक्कम खर्च केल्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर केल्यानंतरच दुसऱ्या हप्त्याची रक्कम वितरित केली जाईल. दुसऱ्या हप्त्याच्या निधीचा पूर्णपणे विनियोग करून त्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर केल्याशिवाय तिसरा हप्ता वितरित करण्यात येणार नाही. उपयोगिता प्रमाणपत्र सनदी लेखापाल यांच्याकडून प्रमाणित करून सांस्कृतिक कार्य विभागास सादर करावे. (वर्षातून किमान दोन वेळा)

६. शासन अर्थसहाय्याव्यतिरिक्त नाटयगृह बांधण्याचा सर्व खर्च स्थानिक स्वराज्य संस्था / सहकारी संस्था करेल व तसे लेखी आश्वासन संबंधित संस्थेने देणे आवश्यक राहील.

७. नाटयगृहाचे संपूर्ण बांधकाम जास्तीत जास्त दोन वर्षांच्या कालावधीत पूर्ण करणे अनिवार्य असेल. त्यादृष्टीने जे कंत्राटदार नाटयगृहाचे बांधकाम विहीत कालावधीत पूर्ण करण्यास सक्षम असतील अशाच कंत्राटदारांना सदर नाटयगृहाचे बांधकाम करण्याचे कंत्राट देण्याची खबरदारी संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेने/सहकारी संस्थेने घ्यावी. याबाबतचे कंत्राट देण्यापूर्वी सदर बांधकामासाठी उपलब्ध करून द्यावयाची जागा

स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या/सहकारी संस्थेच्या ताब्यात असणे आवश्यक आहे. तसेच सदर जागा नाट्यगृह बांधण्यासाठीच वापरली जाईल याबाबतचा ठराव संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेने / सहकारी संस्थेने प्रशासकीय मान्यतेच्या प्रस्तावासोबत सादर करणे बंधनकारक आहे.

८. नाट्यगृहाच्या बांधकामानंतर नाट्यगृहाचे परिरक्षण करण्याची जबाबदारी सर्वस्वी संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेची/सहकारी संस्थेची असेल. नाट्यगृहाची देखभाल योग्यप्रकारे करणे अपरिहार्य आहे, जेणेकरून त्याचा सुयोग्य व नियमित वापर प्रभावित होणार नाही याची काटेकोर दक्षता स्थानिक स्वराज्य संस्थेने / सहकारी संस्थेने घेणे बंधनकारक असेल. यासाठी संस्थेने व्यवस्थापन, देखभाल व दुरुस्तीसाठी राखीव निधी निर्माण करावा.

९. नाट्यगृह बांधकामाचे अंदाजपत्रक व नकाशे सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या प्रशासकीय नियंत्रणाखालील कार्यालयाकडून तयार अथवा प्रमाणित करून घेणे स्थानिक स्वराज्य संस्थेस / सहकारी संस्थेस बंधनकारक असेल. बांधकामाचा आराखडा तयार करताना तसेच बांधकाम करताना, सांस्कृतिक धोरणांतर्गत घेण्यात आलेल्या निर्णयानुसार, राज्य शासनाने नेमलेल्या या क्षेत्रातील व्यक्तीचा / व्यक्तींचा सल्ला घेणे बंधनकारक राहील. तदनंतर सदर प्रस्ताव प्रशासकीय मान्यतेसाठी सांस्कृतिक कार्य विभागाकडे सादर करावा.

अ. प्रत्येक नाट्यगृह बांधकामाच्या आराखड्यात एक प्रोजेक्ट रूमसाठी तरतूद असणे आवश्यक आहे.

ब. नाट्यगृहासाठी सुयोग्य ध्वनीक्षेपण व्यवस्थेची तरतूद करणे आवश्यक आहे.

क. रंगमंचाच्या दोन्ही बाजूस एक-एक वेशभूषा कक्षाकरीता तरतूद करणे आवश्यक आहे.

ड. कलाकार स्त्री - पुरुषांसाठी स्वतंत्र प्रसाधनगृहाची व्यवस्था करणे आवश्यक आहे.

इ. स्त्री - पुरुष प्रेक्षकांसाठी पुरेश्या प्रसाधनगृहांची व्यवस्था करणे आवश्यक आहे.

१०. स्थानिक स्वराज्य संस्थेने नाट्यगृह बांधण्याचा व पुढे त्याचे व्यवस्थापन सुयोग्यरित्या करण्याचा ठराव जिल्हाधिकार्यांमार्फत जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाकडे पाठवावा. त्यांच्या मान्यतेसह बांधकामाचा प्रस्ताव प्रशासकीय मान्यतेसाठी जिल्हाधिकारी यांनी शासनाच्या सांस्कृतिक कार्य विभागाकडे पाठवावा.

११. सहकारी संस्थेने नाट्यगृह बांधण्याचा व पुढे त्याचे व्यवस्थापन सुयोग्यरित्या करण्याचा ठराव जिल्हाधिकारी यांनी त्यांच्या मान्यतेसह प्रशासकीय मान्यतेसाठी शासनाच्या सांस्कृतिक विभागाकडे पाठवावा.

१२. या योजनेंतर्गत नाट्यगृह दुरुस्ती, देखभाल आणि कर्मचारी वर्ग नियुक्त करण्यासाठी अथवा दैनंदिन खर्च भागविण्यासाठी कोणत्याही प्रकारचे अनुदान अथवा कोणताही निधी उपलब्ध करून दिला जाणार नाही.

१३. नाट्यगृहाच्या इमारतीवर तसेच इतर सर्व सामग्रीवर शासनाचा प्राथम्याने हक्क राहील. शासनाच्या वापरासाठी नाट्यगृह हवे असल्यास ते प्राथम्याने आरक्षित करणे आवश्यक आहे.

१४. प्रत्येक नाट्यगृहातील पहिल्या तीन रांगेतील मध्य ठिकाणची एकूण दहा आसने शासनासाठी राखीव ठेवण्यात यावीत. ही आसने उपयोगात आणण्याचा अधिकार जिल्हाधिकारी यांना असेल.

१५. शासनाने वेळोवेळी नियम आणि अटीमध्ये केलेले बदल सदर नाट्यगृहास बंधनकारक राहतील.

यासाठी होणारा खर्च मागणी क्रमांक झेडडी-२ “२२०५ कला व संस्कृती (००) १०२-कला व संस्कृती प्रचालन (०१)(०२) शासकीय प्रेक्षागृहे व सभागृहे (२२०५ १४८१) ३१-सहायक अनुदाने (वेतनेतर)” या लेखाशिर्षाखाली त्या-त्या वर्षी विहित मार्गाने अर्थसंकल्पीय तरतूद उपलब्ध करून भागविण्यात येईल. ही योजना निधी उपलब्धतेनुसार शासनातर्फे राबविण्यात येईल.

हा शासन निर्णय नियोजन / वित्त विभागाच्या सहमतीने व त्यांच्या अनुक्रमे अनौपचारिक संदर्भ क्र.२७६/१४४४, दिनांक १०.०८.२०१५ व क्र.२५८/व्यय-१४/ दिनांक २९.०९.२०१५ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर प्रसिध्द करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०१६०२२९१७२४०२१८२३ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(सचिन हि. टेमगिरे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा. राज्यपाल यांचे सचिव.
- २) मा. मुख्यमंत्री यांचे सचिव.
- ३) मा. मंत्री, सांस्कृतिक कार्य यांचे खाजगी सचिव.
- ४) सर्व मा. मंत्री व मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव.
- ५) मुख्य सचिव यांचे सचिव.
- ६) प्रधान सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ७) प्रधान सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ८) प्रधान सचिव, नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ९) प्रधान सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १०) महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) १ / २ मुंबई - नागपूर.
- ११) महालेखापाल (लेखापरिक्षा), १ / २ मुंबई - नागपूर.
- १२) सर्व जिल्हाधिकारी.
- १३) संचालक, सांस्कृतिक कार्य संचालनालय, मुंबई.
- १४) अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई.
- १५) निवासी लेखा अधिकारी, मुंबई.
- १६) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी.
- १७) सर्व मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग.
- १८) पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभागातील सर्व कार्यासने.
- १९) निवड नस्ती - सां.का.१.